Ankara Sohbetleri'nin konuğu Petrol Platformu Derneği ve Shell Türkiye YK Başkanı Nusret Cömert:

28 yabancı ve yerli üyemiz var

PETFORM sektörel bir dernek, 28 yabancı ve yerli şirket üye. Yabancılardan BP, Shell, Total; yerlilerden de Enerjisa, Çalık Enerji, Turcas, Zorlu aramızda. Biz bu şirketlerle iki çalışma grubu oluşturduk. Biri petrol arama ve üretim, diğeri ise doğalgaz grubu.

PİGM, düzenleyici kuruluş olmalı

Petrol İşleri Genel Müdürlüğü'nün (PİGM) kamu tüzel kişiliğini, idari ve mali özerkliği haiz özel bütçeli bir kuruluş haline getirilmesi, 'düzenleyici kuruluş' niteliğine kavuşturulması gerektiğini savunuyoruz. Birçok ülkede bunun başarılı örnekleri var.

Petrolün yüzde 70'i bizim çevremizde

Türkiye çok enterasan bir bölge. Bizim bulunduğumuz bölgede ham petrol maalesef yok. Türkiye'nin etrafına yarı çapı 3 bin kilometre bir daire çizdiğiniz zaman dünya rezervlerinin yüzde 70'inin o bölgede yer aldığını görüyoruz ama bizde yok.

Doğalgaz sözleşmelerini artık özel sektör yapmalı

● Songül SELVI - ANKARA

Ankara Sohbetleri'nin bu haftaki konuğu EnerjiSA, BosphorusGaz Corporation, BP, Total, Petrol Ofisi, Çalık ve Enerco Enerji gibi yerli ve yabancı enerji devlerinin yer aldığı 28 üyeli Petrol Platformu Derneği (PETFORM) Yönetim Kurulu Başkanı Nusret Cömert oldu. Aynı zamanda Shell Enerji AŞ'nin Yönetim Kurulu Başkanı olan Cömert, doğalgaz ve petrol piyasası hakkında özel sektörün beklentileri ve görüşlerini DÜNYA Gazetesi'ne açıkladı.

■ Enerjide dünyanın ve Türkiye'nin önde gelen dev şirketlerinin üyesi olduğu Petrol Platformu Derneği'nin hikayesini anlatır mısınız?

PETFORM sektörel bir dernek olarak kuruldu. 28 yabancı ve yerli şirket üyemiz var. Yabancı şirketlerden BP, Shell, Total gibi şirketler yerli şirketlerden Enerjisa, Çalık Enerji, Turcas, Zorlu aramızda. Biz bu şirketlerle geniş sektörel bir dernek kurduk ve iki çalışma grubu oluşturduk. Biri petrol arama ve üretim, diğeri ise doğalgaz grubu. Bu gruplar çalışmalarını yönetim kuruluna sunuyor ve orada tartışıyor. Bu gruplar kararlar alıyor ve otoritelere sektörlerle ilgili önerilerde bulunuluyor. 2001 yılında 4646 sayılı Doğalgaz Piyasası Kanunu'nda katkımız oldu. Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu'nun ikincil mevzuatı oluştururken katkımız oldu. Son dönemde ise yeni Petrol Kanunu hazırlanırken ilgili katkılarımızı sunduk. Bu sayede petrol arama faaliyetlerinin artacağını düşünüyoruz. Çünkü Türkiye'nin önemli bir kısmında arama faaliyetleri yapılmamış durumda. Türkiye'yi bu alanda çok bakir olarak addediyorum. Mevcut kanun 1954 yılında yasalaşmış. O zamana bakıldığında yine de çok liberal ve yenilikçi bir kanun olmasına rağmen, 1954 yılının koşullarını içeriyor. Bugüne kadar o alanda birtakım faaliyetler sürdürülmüş. Son 10 yıl içindeki faaliyetlere bakıldığımız zaman teknolojinin ilerlemesine ve ham petrol fiyatlarının 100 doların üzerine çıkmasına karşın ülkemizdeki üretimin azaldığını görüyoruz. Bu bir performans göstergesi. Bu alanda bir şeyler yapılması gerekliğinin bir göstergesi olarak görüyoruz. Bu kapsamda Petrol Kanunu'nda yapılan değişiklik ile öncelikle arama faaliyetlerini ve dolayısıyla üretim faaliyetlerini arttırmasını bekliyoruz.

PİGM'in sorumluluğu büyük

■ Petrol İşleri Genel Müdürlüğü'nün önerk olması nasıl bir etki yaratır?

Türk Petrol Kanunu kapsamında Petrol İşleri Genel Müdürlüğü'ne (PİGM) büyük sorumluluklar düşmektedir. Kanunda PİGM'in her bir saha için en uygun ip ve yatırım programını sunan şirketi değerlendirmesi ve bu şirketlerin yıllar boyunca programa uygun çalışıp çalışmadığını denetlemesi öngörülmektedir. Bu nedenle biz PETFORM olarak, PİGM'in kamu tüzel kişiliğini ve idari ve mali özerkliği haiz özel bütçeli bir kuruluş haline getirilmesi, sektörün ihtiyaç duyduğu 'düzenleyici kuruluş' niteliğine kavuşturulması gerektiğini savunuyoruz. Savunduğumuz bu yapının şu anda dünyada petrol ve doğalgaz arama-üretimi işini layıkıyla yapan birçok ülkede örnekleri bulunuyor. Örneğin Mısır'da bile devletin yetkili kurumunun çok daha etkin bir şekilde çalıştığını gözlemliyoruz.

■ Petrol arama faaliyetlerine ilişkin bazı tartışmalar var. Bunlardan biri 'Yabancılar gelip götürecekler' tarzında...

Sohbetler sırasında benim de kulağıma geliyor. Bir yerde petrol veya doğalgaz var mı, yok mu? Bunun tespit edilmesi belirli bir süreçten geçer. Yani bununla ilgili teknik araştırmalar vardır, özel fotoğraflarının çekilmesi vardır, off shore olduğu zaman sismik gemilerin orada teknik araştırmalar yapması gerekir. Hatta daha da geriye gidip oradaki kayaların, kumların oluşumuna dahi bakılır. Neticede orada petrol olma ihtimali vurgulanır. Belli aşamalardan sonra petrol bulunduktan sonra test kuyusu açılana kadar zaten hiçbir şey garanti değildir. İhtimaller vardır. Işınat edilmiş bir rezerv aşamasına gelmek bir zaman gerektirir. En son kuyuyu açıktan sonra oradaki petrolün miktarı, üretim maliyeti gibi verilere ulaşırsınız.

Betonlama ile işaret bırakılır

■ Türkiye'de sürekli bir şey konuşulur, "Aslında bizde petrol çok, hatta bulunan petrol kuyuları da betonla kapatılıyor", bu konuda neler söyleyeceksiniz?

Petrolün bulunup, betonlanıp bırakılması orada fizibil olmayan bir petrolün bulunduğunu gösterir. Bu işaret neden bırakılır? O kadar büyük yatırımlar ile bu kuyular oluşturulmuş bir diğeri de bugün fizibil olmayan yarın fizibil olabilir anlamına gelir. 9-10 dolarken petrol kumlarından petrol çıkarmanın hiçbir fizibilitesi yok. Ama bugün geldiğimiz noktada artık bunları yapabiliyoruz. Dünyadaki insan nüfusu 6.5 milyar 25 yıl içinde bunun 1.5 kat arttacağı belirtiliyor. Refah seviyesinin artması ile dünya enerji tüketiminin iki katına çıkacağı kaydediliyor. Daha konvansiyonel olmayan enerjilere çevrilecek. Yenilenebilir enerji bunlardan biri olacak. Ama yenilenebilir enerji payının da düşük olacağını düşünüyoruz. Bu alanda yine ham petrol ve doğal gaz etkili olacak.

■ BOTAŞ'ın kontratlarının bir bölümünün özel sektöre devredilmesini içeren 'Kontrat devri' sisteminin devam etmesi gerektiğini söylediniz.

Evet burada zaman zaman konuşulan bir konu var. Kontrat devri mi yoksa miktar devri mi olur? Bizim için önemli bir tercih yok. Ama gaz devri programına devam edilmesinin çok önemli olduğunu düşünüyorum. Bunu yaparken de bir görüş, 'Acaba bu yapılmasa da ithalat mı serbest bırakılsa' diyor. Şimdi ithalat mevcut kanuna göre serbest. Ancak bazı kısıtlamalar var. Örneğin mevcut ithalat yapılan ülkelerle tekrar ithalat sözleşmesi yapılması izin verilmiş bir şey değil. BOTAŞ'ın pazar payının yünde 20'lere düşene kadar yeni kontratlara girmesi mümkün değil.

PETFORM Derneği'nin 28 üyesi var

Genel Enerji, EnerjiSA Doğalgaz Toptan Satış AŞ, OMV Gas & Power, Aladdin Middle East Ltd., AvrasyaGaz, Beynelmilel İş Hizmetleri AŞ, (IBS), BosphorusGaz Corporation, BP, Çalık Enerji, Egegaz, Enerco Enerji, ENI Representative, Güney Yıldızı Petrol Üretim Sondaj, Merty Energy, N.V. Turkse Perenco, Opalit, Palmet, PetOil, Petrol Ofisi, Petroleum Exploration Mediterranean Inc, Shell Enerji AŞ, StatoilHydro, Tekfen, Thrace Basin Natural Gas Türkiye Corporation, TOTAL, Turcas, Zorlu Enerji ve Turusgaz.

Petrolde milli menfaat bizim için de önemli

Tasarıda bir milli menfaat konusu gündeme geldi. Milli menfaat PETFORM açısından bakınğınız zaman da çok önemli. Yani mutlaka gözetilmesi gerekir. Zaten yüce Meclis bir kanun çıkardığı zaman milli menfaatin gözetilmemiş olmasına biz imkan vermiyoruz. Dahası bu kanun yasalaştıktan sonra ilgili kurumların bu milli menfaati gözlemleyeceğini düşünüyorum. Milli menfaati korumak iyi bir şey ama onun şöyle bir handikapı olabilir. Şöyle ki siz bir otoritenin başında bürokrat olarak oturuyorsunuz ve elinize karar vermeniz için bir dosya geliyor. 'Milli menfaat' ne demek, bunun kıstası ne? Nasıl emin olunacak ki, siz bu kararı verdiğiniz de birinin 'sen milli menfaati korudun mu korumadın mı?' sorusunun sormasına engel olacak. Uygulamada güçlükler çıkabilir. Yoksa milli menfaat şüphesiz olmalı. Buradaki Petrol Yasası'nın çıkarılmasının önerilmesi bir milli menfaate dayanıyor. Çünkü bizim petrol faturamız belli bir seviyede ve petrol fiyatlarının yükselmesi ile zaten yerli üretimin artması milli menfaatimize.

Birtakım belirsizlikler fiyat artışı getiriyor

Birtakım belirsizliklerin yer alması fiyatları etkiliyor. Politik belirsizlikler, riskler, gerginlikler bunların hepsinin sadece petrol değil ekonomi üzerinde etkisi oluyor. Böyle bir şeyi teyit etmem mümkün değil. Petrol fiyatları çok yükseldi. 'Bunun nedeni nedir?' diye baktığımız zaman maliyetlerde çok yükseliyor. Şimdi kır dediğimiz zaman yatırım yaptık. Yatırımın getirisi ve onu tekrar yerine koyma miktarı olarak düşünmek lazım. Yerine koyma miktarının sürekli yükseldiğini söylüyorlar. O zaman demek ki ayakta kalmak için bu kârı elde ediyor olmak lazım. Aksi takdirde bunu bir defa yaparsın, yerine koyamadığın zaman yok olma tehlikesi ile karşı karşıya kalırsın.

OSB'de tüketici, ikmalcisini serbestçe seçebilmeli

■ Dernek olarak 4646 sayılı Doğalgaz Kanunu'nda da görüşlerinizin yer aldığını dile getirdiniz. Kanunun işleyişi beklentiniz doğrultusunda gidiyor mu?

4646 sayılı Doğalgaz Piyasası Kanunu'nda görüşlerimizi sunduk. Bu kanunda ilk gözümüze çarpan doğalgaz dağıtımının özelleştirilmesi oldu. BOTAŞ'ın elindeki bölgelerin özelleştirilmesi. Ama çok önemli olan Türkiye'de çok sayıda şehirde bu şebekenin özel sektör tarafından çok kısa bir süre içinde geliştirilmesi ve çok sayıda konut ve sanayi kuruluşunun doğalgaza kavuşturulması oldu. Çok başarılı sonuçlar alındı. Fakat doğalgazın liberasyonu dediğiniz zaman çoklu ikmalciye ihtiyaç vardır. BOTAŞ 1987 yılından bu yana çok önemli işler yapmıştır. Nitekim 4646 sayılı kanun iletim ve ticaret faaliyetlerinin ayrıştırılması yer alır. Bu çok yararlı olacaktır. Çünkü BOTAŞ'ın çok asli bir görevi vardır. O da iletim şebekesinin işletilmesi olacak. İthalat konusunda da artık doğalgaz devri ile pazar payının yünde 20 seviyesine düşürülmesi öngörülüyor. Biz PETFORM olarak bunun çok faydalı olacağını düşünüyoruz. Çünkü kanunun amacı arz ve talebi yaratmak. Yani doğalgazın gerek yurtiçinde gerekse yurtdışında rekabetinin sağlanması. Ana amaç serbest tüketicilerin kendi ikmalcilerini serbest rekabet ortamı içinde seçmeleri. Bunu yapmak için çoklu ikmalciye ihtiyaç var. Bu kanun kamunun üzerindeki ağırlığın azaltılmasını da sağlıyor. Organize sanayi bölgeleri içinde yer alan serbest tüketicilerinin ikmalcileri serbestçe seçebilmelerine 4646 sayılı kanun kısıtlama getirmemiştir.

Ayrıntılardaki Nusret CÖMERT

■ Ferit B.PARLAK
ferit.parlak@dunya.com

Yeni Petrol Yasası ne getirdi? Türkiye'de petrol var mı? Aramalar ve üretim artacak mı? Bulunup kapatılan petrol yatakları var mı? Doğalgazda serbest piyasa oluşabilecek mi? Kontrat veya miktar devlerinde son durum nedir? Türkiye enerji köprüsü olabilecek mi? Gibi soruların yanıtını, ham petrol ve doğalgaz arama, üretim, ikleme, depolama, taşıma, rafinaj ile doğalgaz ithalat, dağıtım ve satış şirketleri tarafından kurulan Petform'un Yönetim Kurulu Başkanı Nusret Cömert'ten almaya çalıştık.

****

Petrol rezervlerinin olduğu bilinirken, teknoloji gelişirken, petrol fiyatları 110 dolarları görürken ve bu gelişmelere rağmen Türkiye'de üretim geri giderken, Petrol Kanunu'nda ki değişiklik'in arama ve dolayısıyla üretim faaliyetlerini artıracağını dile getiriyor Cömert.

Tasarı tartışılırken 'milli menfaat' konusunun gündeme geldiğine, yerli üretimde yaşanacak her türlü artışın 'milli menfaat'ten başka bir şey olmadığına dikkat çekiyor.

****

"Petrol kuyuları betonla kapatılıyor", "Türkiye petrol var ama çıkarmak istemiyorlar" gibi iddialar ile ilgili düşüncelerini de paylaşıyor Cömert.

Petrolün bulunup, betonlanıp bırakılmasının, orada fizibil olmayan bir petrolün bulunduğunun göstergesi olduğunu ifade ediyor ve "O kadar büyük yatırımlar ile açılan kuyuların yerinin belli olması ve 'bugün fizibil olmayan yarın fizibil olabilir' düşüncesi ile kuyulara işaret bırakılır. Petrolün fiyatı 9-10 dolarken petrol kumlarından petrol çıkarmanın hiçbir fizibilitesi yok. Bugün petrol 110 dolarsa bu kuyular fizibil olabilir" diyor.

****

Kısacası Türkiye'de petrol var ve son fiyat artışlarıyla bu yataklarda üretim yapmak kârlı hale geldi. Bu da bundan sonraki süreçte "şu bölgede, şu miktarda petrol bulundu" haberlerini sıkça duyacağımızı gösteriyor.

Yeni boru hattı anlaşmalarına imzayı özel sektör atsın

Batı Hattı, Mavi Akım BOTAŞ'ın mevcut sözleşmeleri bunların kontratlarının devri hızlandırılmalı. 2005 yılında oluşturulan ihalede muhtelif doğalgaz kontratları ortaya kondu ve teklifler toplandı. Batı Karadeniz hattının sözleşmesine teklifler alındı. 8 milyar metreküptü. Bunun yanı sıra ithalatın serbest bırakılması önemli. Yani LNG olsun, yeni boru hattı, gaz ikmali olsun bundan sonra devreye girecek olan sözleşmelerin özel sektör tarafından yapılması önemli. Türkiye çok enterasan bir bölge. Bizim bulunduğumuz bölgede ham petrol maalesef yok. Türkiye'nin etrafına yarı çapı 3 bin kilometre bir daire çizdiğiniz zaman dünya rezervlerinin yüzde 70'inin o bölgede yer aldığını görüyoruz.

Enerjide politik risk her zaman olacaktır

Nusret Cömert, Ankara Temsilcimiz Ferit B. Parlak ve arkadaşımız Songül Selvi'nin sorularını yanıtladı.

Özel sektör anlaşma yaparsa, İran'ın vanayı kesmesi durumunda olası bir diplomatik gerginliği aşabilecek güçleri var mı?

Avrupa'ya Amerika'ya bakarsak onun cevabını alabiliriz. Oralarda tamamen gerek yerli gerek yabancı özel sektör yatırımcıları tarafından yürütülüyor. Biz özel sektöre geçerse bunun efektif ve rekabete dayalı bir şekilde doğru sonuçlar vereceğini düşünüyoruz. Enerji konusuna bakınğınız zaman politik riskler her zaman olmuştur ve olacaktır. Teknik zorluklar veya sorunlar olacaktır. Birtakım geçmişte devreye giren boru hattı projelerine bakıldığımız zaman artık teknik olarak çok daha büyük teknik güçlüklerin üstesinden gelindiğini görüyoruz. Rezerv ülkeler, transit ülkeler, kullanıcı ülkeleri veya kombinasyonu şeklinde düşünülüyor. Bunların her biri ile ilgili güçlüklerden bahsedilir ama kaynak çeşitlendirmesi olsun, liberal piyasaların oluşturulması olsun, bir takım yöntemlerle bunların asgariye indirilmesi mümkün olur.